

*Ю. М. Васюк,
заступник начальника відділу контролю з розрахунковими
операціями управління податкового контролю юридичних осіб,
ДПА в Київській області*

ПРО ДЕЯКІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблемні питання, які ускладнюють систему державного контролю за повнотою нарахування, своєчасністю сплати податків і зборів, запропоновано шляхи їх вирішення.

The article is focused on the key issues that make difficulties to the system of government control of current system of taxation in Ukraine, particularly in tax calculation, in time payments and outlines ways of its elimination.

ВСТУП

Діюча система здійснення державного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства при здійсненні ними фінансово-господарської діяльності досить недовіра громадян до державних органів не тільки не сприяє розвитку економіки, а й призводить до зростання тіньового сектора економіки, негативно впливає на імідж України, її інвестиційну привабливість.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Сучасна система державного контролю діє за принципом фіскального моніторингу, визначеного як сукупність процесів дослідження розподілу податкового тягаря, оцінки ефективності використання коштів бюджету, отриманих від сплати податків, аналізу динаміки податкових надходжень по кожному податку.

При цьому функції контролю за повнотою нарахування та своєчасністю сплати податків, зборів та інших платежів покладено на різні контролюючі органи, а суми податкових зобов'язань, визначені контролюючим органом, не завжди відшкодовують витрати на здійснення контролюючо-перевірочних заходів.

На сьогодні відсутній єдиний інформаційний центр органів державного контролю, склад та наповнення інформаційних ресурсів не відповідає європейським вимогам до організації

роботи органів державного контролю. На заваді створенню ефективної системи електронного обміну інформацією між органами державного контролю стало використання ними різних, не адаптованих один до одного програмних продуктів, та наявність міжвідомчого бар'єра щодо обміну інформацією.

На сьогодні лише органи державної податкової служби запропонували платникам податків таку послугу, як приймання звітності в електронному вигляді.

Крім того, слід враховувати, що встановлення партнерських відносин між контролюючими органами і платниками податків, формування принципів доброчесності, неупередженості та прозорості необхідно кардинально змінити шляхом зменшення втручання у фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Із метою зменшення тиску та втручання у фінансово-господарську діяльність платників податків чинним законодавством було передбачено формування планів-графіків планових виїзних ревізій і перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, які проводяться для забезпечення своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати ними податків та зборів (обов'язкових платежів), здійснюються всіма контролюючими органами за місцезнаходженням суб'єкта господарювання чи за місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка.

Проведення планових виїзних ревізій і перевірок розпочинається одночасно всіма контролюючими орга-

нами в день, установлений згідно з планом-графіком, про який суб'єкт господарювання та всі контролюючі органи інформуються не пізніше ніж за десять днів до дня їх проведення.

У разі неможливості одночасного проведення планових виїзних ревізій і перевірок всіма контролюючими органами (відсутність умов праці для всіх перевіряльників, неможливість спільної роботи працівників суб'єкта господарювання, діяльність якого підлягає перевірці, одночасно з усіма перевіряльниками) вони проводяться за згодою суб'єкта господарювання у погоджені з ним строки, що не перешкоджають провадженню його господарської діяльності.

Проте, аналогічний порядок здійснення позапланових перевірок не передбачений жодним законодавчим чи нормативним актом.

РЕЗУЛЬТАТИ

Створення єдиного органу державного контролю, який об'єднає функції здійснення контролю органів Державної податкової служби, Державної митної служби, Пенсійного фонду України, Фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування дасть можливість скоротити витрати на здійснення державного контролю та зменшення втручання до фінансово-господарської діяльності платників податків.

Відокремлення функцій по здійсненню державного контролю від функцій адміністрування податків і зборів позитивно вплине на якість контролюючо-перевірочних заходів, оскільки дасть можливість повно та всебічно оцінити дотримання платником податків вимог чинного законодавства при здійсненні ним фінансово-господарської діяльності.

Діяльність єдиного органу державного контролю дасть можливість встановити єдиний порядок документування при оформленні результатів перевірок злочинів у фінансовій сфері, які, на жаль, в даний час залишаються поза полем зору правоохоронних органів.

При цьому у платників податків з'являється відчуття безкарності при ухиленні від сплати податків (особливо в розмірах, відповідальність за які не передбачена законодавством).

Разом з цим, одним із важелів у вихованні податкової культури, зростання рівня добровільної сплати податків є переконання платника податків у невідворотності покарання за вчинення злочинів у фінансовій та податковій сфері.

Для цього необхідно при проведенні податкового контролю звертати увагу на те, за рахунок чого суб'єкт господарювання мінімізує податкові зобов'язання та/або ухиляється від сплати податків.

Отримані матеріали, розглянуті відповідно до чинного законодавства, можуть кваліфікуватися не лише як умисне ухилення від оподаткування, що в свою чергу підвищить дисциплінованість посадових осіб суб'єктів господарювання.

Наслідки реалізації цих дій дозволять максимально зменшити втрати надходжень платіжів до бюджету. В той же час платник податків отримує впевненість відносно наслідків своїх податкових дій. Фіскальна увага до сумнівних платників буде обмежена.

Не варто забувати, що у процесі розбудови державної системи контролю нового типу дуже важливим є ґрунтовне дослідження та вивчення питань поведінки платників щодо фіску і, навпаки, — ставлення контролюючих органів до платників податків.

Податкова етика включає ставлення до процесу оподаткування усіх учасників податкового процесу: законодавців, фіскальних службовців і самих платників, тобто стосується всього суспільства.

У цьому аспекті важливо поєднати суб'єктивні наміри платників і представників контролюючих органів із реальними обставинами та організаційною побудовою системи державного контролю, сполучення ідейно-бажаного із реально можливим за існуючих політичних та економічних умов.

Сутність концепції сталого розвитку вимагає від держави, громадян та суб'єктів господарювання усвідомлення факту їх взаємної залежності. Так, прозорий механізм справляння податків, налагодження партнерських відносин з суб'єктами господарювання, доступне та публічне обговорення формування бюджету України зі сторони держави викличе більше довіри в суспільстві, що в свою чергу призведе до детінізації економіки та відповідного збільшення надходжень до бюджету. В подальшому за рахунок збільшення дохідної частини бюджету свого розвитку отримає і підвищення якості послуг, які надає держава, збільшення соціальних програм. Кожен громадянин повинен чітко знати, що сплачені сьогодні податки завтра повернуться до нього.

Досягнення будь-якою державою головної мети — стійкого економічного зростання та забезпечення рівня соціальної справедливості — можливе лише за умови формування в країні ефективної податкової політики, створення надійної фінансової бази, забезпечення стабільного, вчасного та повного надходження платежів до бюджетів усіх рівнів.

Зростання рівня життя громадян та рівня їх довіри державі сприятиме позитивному іміджу країни у міжнародного суспільства.

Необхідність залучення інвестицій є пріоритетом в період світової фінансової кризи. Відомий той факт, що основна проблема економіки України полягає у тому, що абсолютна більшість технологій, що використовуються у виробничій сфері, є застарілими, екологічно небезпечними та енергоємними. Залежність України від імпорту енергоносіїв має характер питання національної безпеки як економічної, так і політичної. Основним завданням сьогоднішнього повинно стати створення сприятливих умов суб'єктам господарювання та інвесторам для модерні-

зації виробництва. При цьому ефективність діяльності необхідно розглядати не лише за традиційними економічними критеріями, наприклад прибутковості, а й з точки зору вимог сталого розвитку. Упродовж усього перехідного періоду держава підтримувала сектор старих технологій, підтримка ж структурних пріоритетів — обробна промисловість, освіта, наука, медицина (останні три напрями безпосередньо можна ототожнити з інвестиціями в людський капітал) — залишилися без належної уваги.

Тому постає нагальне завдання створення сприятливих умов з боку держави для формування в Україні інноваційної моделі економіки, запровадження ефективних механізмів розробки нових технологій, стимулювання галузей освіти та науки, залучення інвестицій в наукові проекти заохочення використання альтернативних джерел енергії та енергозберігаючих технологій.

Крім того, до діяльності органів державного контролю необхідно залучати громадськість. Громадські організації можуть аналізувати процес формування бюджету, його виконання, здійснювати моніторинг роботи контролюючих органів та надавати відповідні пропозиції, що дозволить досягнути дотримання рівня вимог соціально-економічного розвитку, формування критеріїв, згідно з якими має формуватися фіскальна політика держави.

ВИСНОВОК

У нових умовах макроекономічної стабілізації постає проблема істотного коригування податкової політики та використання податкової системи для стимулювання виробництва, що збільшує базу оподаткування та доходи державного бюджету.

Реалізація фіскальної політики в Україні на сучасному етапі має виняткове значення. По-перше, вона повинна забезпечити ефективне функціонування економіки держави, створення в Україні стабільної системи оподаткування, яка давала б можливість державі вчасно та в повному обсязі одержувати надходження платежів до бюджету. По-друге, завдяки реалізації фіскальної політики має бути забезпечений справедливий підхід до всіх категорій платників податків, зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання та усунення всіх перешкод для розвитку їх господарської діяльності, а також створення умов для подальшої інтеграції України у світове співтовариство.

Держава повинна забезпечити платникам податків такі умови, за яких вони довіряться їй і добровільно сплачуватимуть встановлені законодавством податки, збори та обов'язкові платежі, а державна податкова служба України має стати високопрофесійною, інформаційно розвиненою та автоматизованою службою. Ми повинні якнайшвидше досягти максимального зниження рівня впливу людського чинника на прийняття будь-яких рішень, мінімального втру-

чання працівників державної податкової служби в господарську діяльність суб'єктів господарювання, створити та впровадити сучасні інформаційно-аналітичні системи, забезпечити навчання платників податків, запровадити прозорі форми і методи їх обслуговування.

Для вирішення зазначених проблем в оподаткуванні потрібно прискорити створення єдиного систематизованого законодавчого акта — Податкового кодексу, який охоплював би всі без винятку питання податкового права та відповідав засадам державної податкової політики.

Література:

1. Конституція України (Основний Закон), 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30 (23.07.1996).
2. Закон України "Про державну податкову службу в Україні", 04.12.1990, № 509-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 6 (05.02.91).
3. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами", 21.12.2000, № 2181-III // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 10 (09.03.2001).
4. Закон України: Про внесення змін до Закону України "Про систему оподаткування", 18.02.1997, № 77/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 16.
5. Постанова Кабінету Міністрів України: Про затвердження Порядку координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуваннями і сплатою податків та зборів (обов'язкових платежів), 21.07.2005, № 619 // Офіційний вісник України. — 2005. — № 30 (12.08.2005).
6. Наказ Державної податкової адміністрації України: Про затвердження Методичних рекомендацій щодо забезпечення приведення положень розроблених проектів нормативно-правових актів з питань оподаткування акцизним збором у відповідність до законодавства Європейського Союзу та вимог положень угод ГАТТ-СОТ, 26.12.2003, № 631.
7. Наказ Державної податкової адміністрації України: Про затвердження Порядку направлення органами державної податкової служби України податкових повідомлень платникам податків та рішень про застосування штрафних (фінансових) санкцій, 21.06.01, № 253 / зареєстрований в Міністерстві юстиції України 06.07.01, № 567/5758. // Офіційний вісник України. — 2001. — № 28 (27.07.2001).
8. Наказ Державної податкової адміністрації України: Про затвердження Стратегічного плану розвитку державної податкової служби України на період до 2013 року, 29.09.2005, № 420.
9. Іванов І.М. Реформування системи державного фінансового контролю // Фінанси України. — 2005. — № 6 — С. 145—150.

Стаття надійшла до редакції 30.12.2009 р.